

(i) Printed Pages : 4

Roll No. 31/05/2025(E)

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

4	5	1	0	6
---	---	---	---	---

Exam. Code :

1	1	0	3
---	---	---	---

**B.Ed. 4th Semester
(2055)**

DISTANCE EDUCATION & LIFE LONG LEARNING

Paper-E-4.1/4.2 Opt (I) (In all Mediums)

(Same for USOL Candidates of 4th Sem.)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 40

Note :— Attempt five questions in all selecting at least one question each from Units (I-IV), each question carries 8 marks.

Unit-V is compulsory and each question carries 2 marks.

UNIT-I

1. Enumerate various opportunities and challenges in the field of distance education.
2. Enlist various distance education courses being offered at school level with specific example of courses being offered.

UNIT-II

3. Elaborate rationale, importance and functions of State Open Universities.
4. Describe the relevance of audio-visual aids and websites/webpage in dissemination of distance education.

UNIT-III

5. Enlist various objectives of lifelong learning and also discuss its role in preparing individual for social change.
6. Enlist problems of lifelong learning and give suggestive measures for lifelong learning.

UNIT-IV

7. Discuss important programmes of lifelong learning being carried out in India with special reference to National Policy of Education.
8. Enlist different methods and techniques of lifelong learning with reference to role of Mass Media.

UNIT-V

9. Write short notes on the following :
 - (i) Characteristics of Distance Education
 - (ii) Use of Tele Conferencing in Distance Education
 - (iii) Need and Importance for Lifelong Learning
 - (iv) National Literacy Mission.

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- यूनिट (I-IV) में से कम से कम एक प्रश्न का चयन करते हुए कुल पाँच प्रश्नों के उत्तर दीजिए, प्रत्येक प्रश्न 8 अंकों का है।
यूनिट-V अनिवार्य है तथा प्रत्येक प्रश्न 2 अंकों का है।

यूनिट-I

1. दूरस्थ शिक्षा के क्षेत्र में विभिन्न अवसरों और चुनौतियों का उल्लेख कीजिये।
2. स्कूल स्तर पर उपलब्ध कराए जा रहे विभिन्न दूरस्थ शिक्षा पाठ्यक्रमों को सूचीबद्ध कीजिये तथा पाठ्यक्रमों के विशिष्ट उदाहरण दीजिये।

यूनिट-II

3. राज्य मुक्त विश्वविद्यालयों के औचित्य, महत्व और कार्यों पर विस्तार से चर्चा कीजिये।
4. दूरस्थ शिक्षा के प्रसार में दृश्य-श्रव्य साधनों और वेबसाइट/वेबपेज की प्रासंगिकता का वर्णन कीजिये।

यूनिट-III

5. आजीवन शिक्षा के विभिन्न उद्देश्यों को सूचीबद्ध कीजिये तथा सामाजिक परिवर्तन के लिए व्यक्ति को तैयार करने में इसकी भूमिका पर भी चर्चा कीजिये।

6. आजीवन शिक्षा की समस्याओं को सूचीबद्ध कीजिये तथा आजीवन शिक्षा के लिए सुझावात्मक उपाय बताइए।

यूनिट-IV

7. राष्ट्रीय शिक्षा नीति के विशेष संदर्भ में भारत में चलाए जा रहे आजीवन सीखने के महत्वपूर्ण कार्यक्रमों पर चर्चा करें।
8. मास मीडिया की भूमिका के संदर्भ में आजीवन सीखने की विभिन्न विधियों और तकनीकों को सूचीबद्ध करें।

यूनिट-V

9. निम्नलिखित पर संक्षिप्त टिप्पणियाँ लिखें :
 - (i) दूरस्थ शिक्षा की विशेषताएँ
 - (ii) दूरस्थ शिक्षा में टेली कॉन्फ्रेंसिंग का उपयोग
 - (iii) आजीवन सीखने की आवश्यकता और महत्व
 - (iv) राष्ट्रीय साक्षरता मिशन।

(पंजाबी अनुवाद)

नोट :- यूनिट I-IV हरेक ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਣ ਕੇ, ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 8 ਅੰਕ ਹਨ।
ਯੂਨਿਟ-V ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਦੂਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੌਕਿਆਂ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ।
2. ਸਕੂਲ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੂਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕੋਰਸਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕੋਰਸਾਂ ਦੀ ਖਾਸ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਰਾਜ ਓਪਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਤਰਕ, ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਰੋ।
4. ਦੂਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਆਡੀਓ-ਵਿਡੀਓ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਵੈੱਬਸਾਈਟਾਂ/ਵੈੱਬਪੇਜ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਜੀਵਨ ਭਰ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
6. ਜੀਵਨ ਭਰ ਸਿੱਖਣ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰੋ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਭਰ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਉਪਾਅ ਦਿਓ।

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਜੀਵਨ ਭਰ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
8. ਮਾਸ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਭਰ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਓ।

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
 - (i) ਦੂਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ
 - (ii) ਦੂਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਟੈਲੀ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
 - (iii) ਜੀਵਨ ਭਰ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਲੋੜ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ
 - (iv) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਖਰਤਾ ਮਿਸ਼ਨ।